

การพัฒนาารูปแบบการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

The Development of an Operation Model for Village Health Volunteers in Collaboration with the Lee District Public Health Office in the Area Transferred to the Lamphun Provincial Administrative Organization

พงศกร ตันติวารังกูร*

Pongscon Tantivarangkul*

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ จังหวัดลำพูน*

Lee District Public Health Lamphun Provincial*

(Received: June 28, 2023; Revised: August 26, 2023; Accepted: September 12, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ขั้นตอนดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาสถานการณ์ปัญหา 2) การพัฒนารูปแบบฯ 3) การปรับปรุงรูปแบบฯ 4) การประเมินผลรูปแบบฯ และ 5) การนำเสนอรูปแบบฯ กลุ่มตัวอย่างทำการคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ทีมพัฒนารูปแบบฯ ประกอบด้วย ผู้วิจัย และตัวแทนจากสาธารณสุขจังหวัด องค์กรบริหารส่วนจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ ผู้บริหารโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล นาทาย ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลนาทาย ผู้ใหญ่บ้าน ประธาน อสม. และนักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 10 คน และ ทีมผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ อสม. ตำบลนาทาย จำนวน 112 คน เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ที่พัฒนาขึ้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ แบบประเมินผลของรูปแบบฯ และแบบประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบฯ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการปฏิบัติงานของ อสม. มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การประสานงานและการส่งงานด้านสาธารณสุข 2) สิทธิประโยชน์และค่าป่วยการของอสม. และ 3) การพัฒนาศักยภาพของอสม. การประเมินผลของรูปแบบฯ พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.27, S.D. = 0.30) การประเมินผลความพึงพอใจ พบว่า อสม. มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.79, S.D. = 0.68) ดังนั้นบุคลากรสุขภาพสามารถนำรูปแบบฯ นี้ มาเป็นแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของอสม. ภายใต้นโยบายการถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด

คำสำคัญ: รูปแบบการปฏิบัติงาน, อาสาสมัครสาธารณสุข, สาธารณสุขอำเภอ, พื้นที่ถ่ายโอน

*ผู้ให้การติดต่อ พงศกร ตันติวารังกูร email: keylamphun@gmail.com

Abstract

The objective of this action research was to develop an operation model for village health volunteers in collaboration with the Lee District Public Health Office in the area transferred to the Lamphun Provincial Administrative Organization. The research process consisted of five steps: 1) situation analysis; 2) developing the model; 3) improving the model; 4) evaluating the model; and 5) presenting the model. Participants were selected by purposive technique, including the model development team, which included a researcher, representatives from the provincial public health department, representatives from the Provincial Administrative Organization District Public Health, the Administrator of Na Sai Subdistrict Health Promoting Hospital, representatives from the Na Sai Subdistrict Administrative Organization, the village headman, the village health volunteer president, and public health academics, totaling 10 people, and the working team, which included 112 village health volunteers in Na Sai Subdistrict. The research instrument was an operation model for village health volunteers that was developed. The collection data tools were a group discussion interview form to analyze the situation, an evaluation form of the model, and a satisfaction assessment form after using the model. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including the mean and standard deviation. Qualitative data were analyzed using content analysis.

The results showed that an operation model for village health volunteers had three important elements: 1) coordination and command of public health work; 2) benefits and wages of village health volunteers; and 3) developing the potential of village health volunteers. Evaluation of the development of the model found that overall the mean was at a high level (Mean = 4.27, S.D. = 0.30). Evaluation of satisfaction found that village health volunteers were satisfied at a high level (Mean = 3.79, S.D. = 0.68). Therefore, health personnel can use this model as a guideline to promote the performance potential of village health volunteers under the policy of transferring to the Provincial Administrative Organization.

Keywords: An Operation Model, Village Health Volunteers, District Public Health, Area Transferred

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2565 มีการดำเนินการถ่ายโอนภารกิจโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีคณะอนุกรรมการบริหารภารกิจถ่ายโอนด้านสาธารณสุขให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดตัวชี้วัด หลักเกณฑ์ และขั้นตอนการประเมินความพร้อมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด มีการถ่ายโอน

งบประมาณและพัสดุครุภัณฑ์ สิ่งปลูกสร้าง บุคลากร และภารกิจให้แก่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่สมัครใจ เข้าร่วมการถ่ายโอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด (สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2565) และ คณะอนุกรรมการสามัญ (อ.ก.พ.) กระทรวงสาธารณสุข ได้มีมติการประชุมครั้งที่ 3/2565 เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2565 อนุมัติหลักการการถ่ายโอนภารกิจโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด และอนุมัติหลักการการถ่ายโอนบุคคลากรตามมติคณะอนุกรรมการบริหารการถ่ายโอนภารกิจสาธารณสุขให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานกระทรวงสาธารณสุข ลูกจ้างอื่น ๆ และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสุขภาพระดับพื้นที่ (กสพ.) ในระดับจังหวัด เพื่อประสานงานระหว่างสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการทำงานร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2565) แต่มติคณะอนุกรรมการสามัญ (อ.ก.พ.) ไม่ระบุการถ่ายโอนอสม. ให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด การปฏิบัติงานของอสม. จึงเป็นไปตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2554 รวมทั้งสิทธิประโยชน์ การเป็นอสม. เงินค่าป่วยการ รวมทั้งการพัฒนาอสม. ยังคงเป็นบทบาทหน้าที่ของกองสุขภาพภาคประชาชน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสาธารณสุขอำเภอ กระทรวงสาธารณสุข (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2557)

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาทราย เป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่ถ่ายโอนไปสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน โดยมีอสม. ในพื้นที่เป็นอาสาสมัครในระบบของกระทรวงสาธารณสุข ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2554 ปฏิบัติงานสาธารณสุข มูลฐาน ประกอบด้วยการบริการแบบผสมผสาน 4 ด้าน คือ การป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสภาพ ปฏิบัติงานในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาทราย ที่ถ่ายโอนสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีการขึ้นทะเบียนอสม. มาตรฐานการอบรมหลักสูตรต่างๆ และรับเงินค่าป่วยการ จากกรมบัญชีกลางตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง สิทธิได้รับเงินค่าป่วยการในการปฏิบัติหน้าที่ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 ซึ่งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูนเป็นผู้อนุมัติ หลักเกณฑ์การได้สิทธิรับเงินค่าป่วยการของอสม. โดยมีสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และสำนักงานสาธารณสุข จังหวัด ยืนยันสิทธิได้รับค่าป่วยการตามเงื่อนไข คือ 1) ต้องเป็นอสม. หมู่บ้านตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2554 ผู้ที่มีสิทธิรับเงินค่าป่วยการจะต้องเป็นอสม. ตามระเบียบ กระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ปี พ.ศ. 2554 2) ตามประกาศกระทรวง สาธารณสุข เรื่อง สิทธิได้รับเงินค่าป่วยการ ในการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 อสม. ที่มีสิทธิได้รับเงินค่าป่วยการ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์คือ ต้องมีเวลาปฏิบัติงานแน่นอน อย่างน้อย 1 ครั้งต่อสัปดาห์ หรือ 4 ครั้งต่อเดือน โดยให้อสม. กับเจ้าหน้าที่ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติงานรายเดือน ของอสม. มีการปฏิบัติงานจริง และมีการส่งรายงานแบบอาสาสมัครสาธารณสุข 1 โดยประธานอสม. ระดับหมู่บ้านหรือชุมชน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่รับผิดชอบ เช่นรับรองรายงาน และส่งให้กับเจ้าหน้าที่

สาธารณสุข ภายในวันที่ 25 ของเดือน และต้องเข้าร่วมประชุม หรืออบรมฟื้นฟูความรู้ ร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ทุกเดือน ๆ ละ 1 ครั้ง ในเรื่องที่เป็นความจำเป็นตามสภาพปัญหาของชุมชน หรือตามช่วงปฏิทินการรณรงค์ ของกระทรวงสาธารณสุขจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสรุปรายงานการประชุมไว้ทุกครั้ง (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2557)

สืบเนื่องจากก่อนมีการถ่ายโอน ฯ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาทราย เป็นผู้คัดเลือก และเสนอ รายชื่ออสม. รวมถึงรูปแบบการปฏิบัติงานก่อนถ่ายโอน มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นผู้ประสาน การทำงานด้านสาธารณสุขมูลฐาน และงานบริการรักษา ส่งเสริม ฟื้นฟูกับอสม. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ลี จึงไม่ได้ปฏิบัติงานกับอสม. ในพื้นที่โดยตรง มีเพียงการกำกับติดตามผลปฏิบัติงานของอสม. ผ่านโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งจากการที่สายการบังคับบัญชาของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ กับโรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพตำบลสิ้นสุดลงจากการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ลี จึงมีหน้าที่กำกับติดตามผลการปฏิบัติงานของอสม. ในพื้นที่ให้เป็นไปตามระเบียบ ในการควบคุมการจ่ายเงินค่าป่วยการในการปฏิบัติหน้าที่ของอสม. และเพื่อการบริหารจัดการงานที่เกิด ประสิทธิภาพระหว่างอสม. กับสาธารณสุขอำเภอ หลังการถ่ายโอนภารกิจโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนารูปแบบการ ปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ลี ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานตามภารกิจของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ลี เชื่อมต่อทำงานกับอสม. ในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดต่อไป

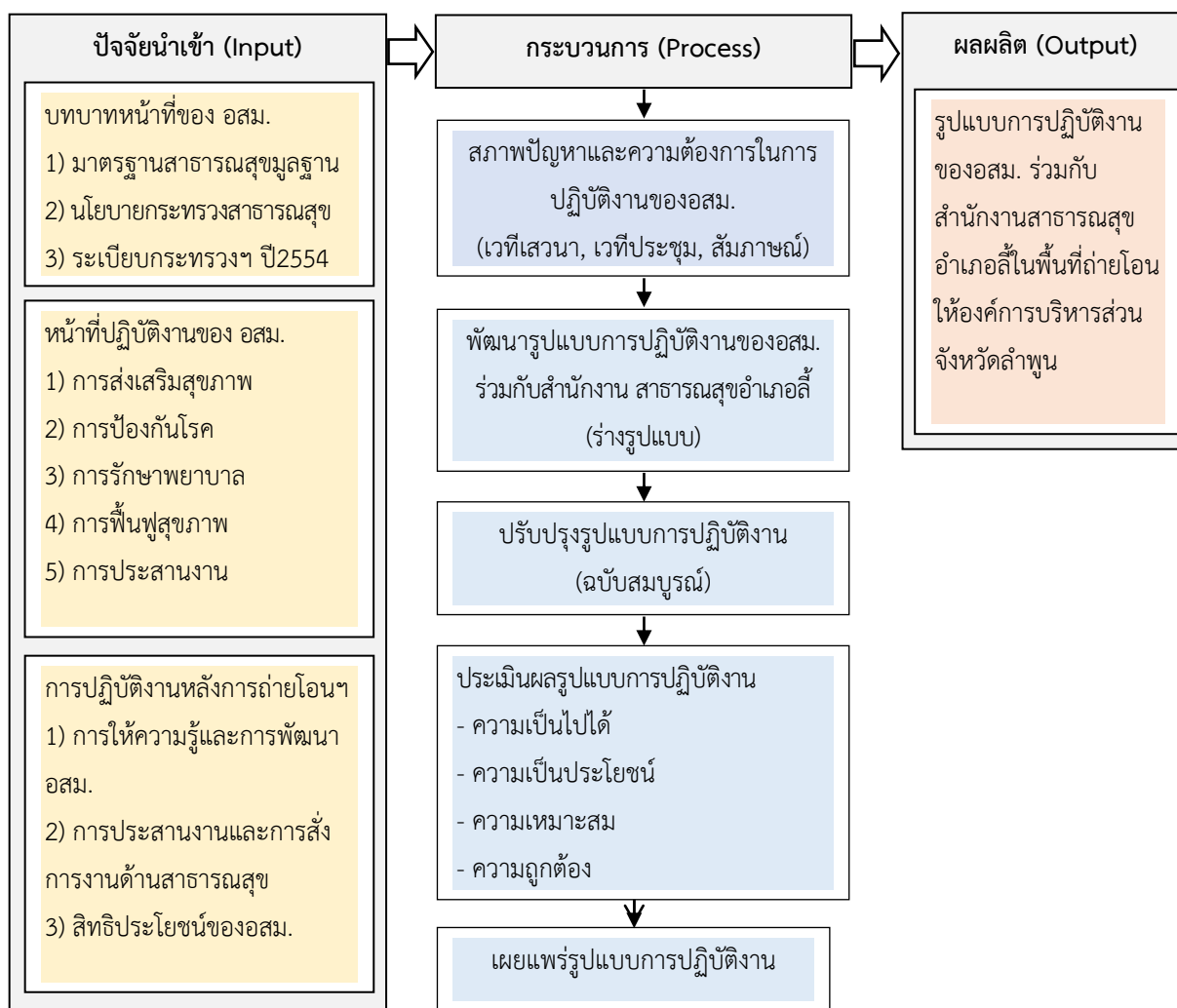
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ลี ในพื้นที่ถ่ายโอนให้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน
2. เพื่อประเมินผลการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ลี ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ ผู้วิจัยสร้างกรอบแนวคิดจากการศึกษาข้อกำหนดของกฎหมาย กฎระเบียบ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอสม. โดยใช้ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2554 (หมวด 3) ในด้านบทบาทหน้าที่ของอสม. ประกอบด้วยมาตรฐานสาธารณสุขมูลฐาน นโยบายกระทรวง สาธารณสุข และระเบียบกระทรวงฯ ปี 2554 รวมถึงใช้ข้อกำหนดตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา (2566) ของกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง สิทธิได้รับเงินค่าป่วยการในการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน พ.ศ. 2566 ประกอบด้วย การส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวังป้องกัน และควบคุมโรค การฟื้นฟูสุขภาพ

การคุ้มครองผู้บริโภค เฝ้าระวังและให้คำแนะนำการบริโภคอาหารปลอดภัย และการจัดการสุขภาพชุมชน และการมีส่วนร่วมในแผนสุขภาพตำบล ส่วนขั้นตอนการสร้างรูปแบบ ผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิดของวิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์ (2547) และแนวคิดของรุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2548) ประกอบด้วยการสร้างรูปแบบ 5 ขั้นตอน คือ ศึกษาสภาพและปัญหา การสร้างรูปแบบ การปรับปรุง การประเมินผลรูปแบบ และการนำเสนอรูปแบบ ทั้งนี้ ใช้วิธีการประเมินผลรูปแบบ ตามแนวคิดของอุทุมพร จามรมาน (2545) และใช้มาตรฐานการประเมินผล ตามแนวคิดของ Stufflebeam (1983) ประกอบด้วยการประเมินใน 4 ด้าน คือ ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) นี้ ดำเนินการศึกษา ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ระหว่างเดือน 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 – 30 สิงหาคม พ.ศ. 2566

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ทีมพัฒนารูปแบบ ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 11 คน ประกอบด้วย ผู้วิจัย 1 คน หัวหน้างานสุขภาพภาคประชาชนสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน 1 คน ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์รักษาราชการแทนผู้อำนวยการกองสาธารณสุขขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน 1 คน สาธารณสุขอำเภอบ้านธิ 1 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาทราย 1 คน ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขขององค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย 1 คน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 ตำบลนาทราย บ้านแม่หวาง 1 คน ประธานอสม. 3 คน และนักวิชาการสาธารณสุข 1 คน

2. ทีมผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ อสม. ประจำหมู่บ้านตำบลนาทราย ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เป็นพื้นที่ที่ถ่ายโอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 112 คน มีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกเข้า

1. เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลนาทราย ที่มีสิทธิได้รับค่าป่วยการ
2. มีเบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้
3. สามารถเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมได้

เกณฑ์การคัดออก

1. ไม่มีเบอร์โทรศัพท์หรือมีเบอร์โทรศัพท์แต่ติดต่อไม่ได้
2. ไม่สามารถเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอลี้ ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มีจำนวน 12 ข้อ ประกอบด้วยประเด็น ดังนี้ สภาพปัญหาและความต้องการในการปฏิบัติงานของอสม. รวมถึงแนวทางการพัฒนารูปแบบ องค์ประกอบ และการประเมินผลรูปแบบในการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอลี้ ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

2.2 แบบประเมินผลรูปแบบฯ ประกอบด้วยการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความมีประโยชน์ และด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ ข้อคำถามแต่ละด้านเป็นแบบประมาณค่าที่ใช้วัด 5 ระดับ (Rating Scale) และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ คะแนน 5 หมายถึง ผลการประเมิน

ในระดับมากที่สุด คะแนน 4 หมายถึง มีผลการประเมินในระดับมาก คะแนน 3 หมายถึง มีผลการประเมิน ในระดับปานกลาง คะแนน 2 หมายถึง มีผลการประเมินในระดับน้อย และ คะแนน 1 หมายถึง มีผลการประเมินในระดับน้อยที่สุด โดยเกณฑ์ที่นำมาใช้แปลความหมายของค่าเฉลี่ย ได้กำหนดเกณฑ์ไว้ ดังนี้

คะแนน 1.00 – 1.50 หมายถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับน้อยที่สุด

คะแนน 1.51 – 2.50 หมายถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับน้อย

คะแนน 2.51 – 3.50 หมายถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 3.51 – 4.50 หมายถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

คะแนน 4.51 – 5.00 หมายถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบฯ ของอสม. ผู้ปฏิบัติงาน ประกอบด้วยการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมในการปฏิบัติ ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม ด้านระยะเวลาในการปฏิบัติ รูปแบบการพัฒนาการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และด้านการวัดและประเมินผล แบบประเมินนี้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ คะแนน 5 หมายถึง ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คะแนน 4 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก คะแนน 3 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง คะแนน 2 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย และ คะแนน 1 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด โดยเกณฑ์ที่นำมาใช้แปลความหมายของค่าเฉลี่ย ได้กำหนดเกณฑ์ไว้ดังนี้

คะแนน 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

คะแนน 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

คะแนน 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คะแนน 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในพื้นที่ถ้ำฮอน ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น แบบประเมินผลรูปแบบฯ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบฯ ของอสม. ผู้ปฏิบัติงานไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานด้านสาธารณสุข จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านพยาบาลปฏิบัติการ ชั้นสูงสาขาอายุรศาสตร์-ศัลยศาสตร์ จากสภาการพยาบาล จำนวน 1 ท่าน และนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 1 ท่าน หลังผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ได้นำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ผลการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence (IOC)) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการ ขั้นประเมินผล และขั้นการเผยแพร่ผลงาน โดยมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

1.1 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบฯ การมีส่วนร่วมกฎหมายสาธารณสุข บทบาทหน้าที่ของอสม. และแนวปฏิบัติการถ่ายโอนรพสต. เข้าสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัด

1.2 สร้างทีมพัฒนารูปแบบฯ ประกอบด้วย ผู้วิจัย 1 คน หัวหน้างานสุขภาพภาคประชาชนสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน 1 คน ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์ รักษาการแทนผู้อำนวยการกองสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน 1 คน สาธารณสุขอำเภอบ้านธิ 1 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลนาทราย 1 คน ผู้อำนวยการกองสาธารณสุของค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย 1 คน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 ตำบลนาทรายบ้านแม่หวาง 1 คน ประธาน อสม. 3 คน และนักวิชาการสาธารณสุข 1 คน

2. ขั้นตอนดำเนินการ เป็นขั้นตอนการพื้นที่เพื่อจัดเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการและเชิงคุณภาพ ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัย แบ่งขั้นตอนออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการปฏิบัติงานของ อสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน โดยมี การจัดเวทีเสวนากับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของอสม. จำนวน 6 คน และการจัดเวทีประชุมกับอาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 112 คน และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากสาธารณสุขจังหวัด ตัวแทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้บริหารโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลนาทราย ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย ผู้ใหญ่บ้าน ประธานอสม. และนักวิชาการด้านสาธารณสุข โดยมีข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยข้อคำถามตามหน้าที่การปฏิบัติงานของอสม. 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการส่งเสริมสุขภาพ 2) ด้านการป้องกันโรค 3) ด้านการรักษาพยาบาล 4) ด้านการฟื้นฟูสภาพ 5) ด้านการประสานงาน เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบในการปฏิบัติงานของอสม. รวมถึงองค์ประกอบของรูปแบบฯ และวิธีการประเมินผลรูปแบบฯ

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เป็นการสรุปข้อมูลที่ได้ในระยะที่ 1 และนำมาออกแบบร่างรูปแบบหรือโมเดล หลังจากนั้นผู้วิจัยนำรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นนี้ ไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน หลังผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ได้ปรับปรุงรูปแบบฯ ตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3. ขั้นตอนการใช้รูปแบบฯ การปฏิบัติงานของอสม. เป็นระยะเวลา 3 เดือน และ ประเมินผลการใช้รูปแบบฯ และประเมินผลความพึงพอใจของ อสม. หลังเสร็จสิ้นการดำเนินการ

4. ขั้นตอนการเผยแพร่ผลงาน โดยเผยแพร่รูปแบบฯ โดยจัดทำเป็นคู่มือการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน และเป็นแนวทางให้พื้นที่อื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลการประเมินผลการใช้รูปแบบฯ และประเมินผลความพึงพอใจของอสม. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ เกี่ยวข้องกับการกระทำต่อมนุษย์ ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน เลขที่ REC 2556-9 ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างโดยยึดหลักความเคารพบุคคล ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยยินยอมเข้าร่วมด้วยความสมัครใจภายหลังได้รับคำชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษรว่าการตอบรับเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ ไม่มีผลใดๆ ทั้งสิ้นต่อการดูแลรักษาชื่อและนามสกุล ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น และทำลายเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นเฉพาะบุคคลเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการปฏิบัติงานของ อสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

พบว่า ปัญหาของการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน คือ งานในหน้าที่ของอสม. ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสภาพการรักษาพยาบาล ยังขาดความชัดเจนในรูปแบบการปฏิบัติงาน ไม่มีช่องทางในการประสานงานระหว่างสาธารณสุขอำเภอ และอสม. ดังนั้น ความต้องการในการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน คือ 1) การจัดตั้งศูนย์อสม. ตำบลนาทราย เพื่อใช้เป็นสถานที่ในการติดต่อประสานงาน ระหว่างสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ องค์กรบริหารส่วนตำบลนาทราย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาทราย และอสม. ตำบลนาทราย และหน่วยงานภาคีเครือข่ายอื่น ๆ 2) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการ ตั้งชื่อศูนย์ มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาทรายเป็นประธาน มีกรรมการเป็นคณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพและอสม. อย่างน้อย 2-3 คน เข้าร่วมประชุมเป็นประจำทุกเดือน มีสถานที่ศูนย์ประสานงานที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย มีหน้าที่ในการประสานงานด้านสาธารณสุข และอสม. ในพื้นที่ รวมทั้งดูแลสิทธิประโยชน์ของอสม. การติดตามงานด้านสาธารณสุข การประเมินผลการทำงาน การพัฒนาอสม. การเสนอรายชื่ออสม. รายใหม่ รวมไปถึงการสนับสนุนการทำงานของอสม. 3) การสื่อสารของอสม. ในพื้นที่ถ่ายโอนฯ จัดทำทำเนียบประสานงานอสม. ในเขตตำบลนาทราย สื่อสารผ่านการประชุมคณะกรรมการศูนย์ประสานงานอสม. สื่อสารผ่านกลุ่มไลน์ประธานอสม. ตำบลนาทราย 4) ควรมีแผนในการประชุมรูปแบบการทำงานของอสม. ในพื้นที่ถ่ายโอน โดยมีอสม. ในเขตตำบลนาทรายพื้นที่ถ่ายโอนทั้งหมดเข้าร่วมประชุมเพื่อแจ้งให้ทราบระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอสม. และรูปแบบการทำงานของศูนย์ประสานงานสาธารณสุขตำบลนาทราย รวมถึงสิทธิประโยชน์และแนวทางการประสานงานที่เกี่ยวข้องและการจัดกิจกรรมเนื่องในวันอสม. ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาทรายในวันดังกล่าว 5) ควรมีกำหนดจัดการประชุมโดยมีประกาศคณะกรรมการศูนย์ประสานงานอสม. และจัดประชุมที่ห้องประชุมองค์การ

บริหารส่วนตำบลนาทรายทุกเดือน ในวันพฤหัสบดี สัปดาห์ที่ 3 ของเดือน มีวาระในการประชุมประกอบด้วย เรื่อง นโยบายของกระทรวงสาธารณสุข การกิจของสาธารณสุของค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย การกิจหน่วยบริการสาธารณสุขในพื้นที่ การกิจของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และเรื่องแจ้งจากอสม. 6) ควรมีแผนงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ในการพัฒนาโรงเรียนบ้านฮั่ว ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ในชุมชนศูนย์ประสานงานอสม. ศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือน (อปพร.) การสนับสนุนอุปกรณ์วัสดุในการให้บริการของอสม. โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน การสนับสนุนกิจกรรมของอสม. ผ่านกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล 7) สิทธิประโยชน์ของอสม. มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาทราย เป็นผู้ส่งข้อมูลค่าป่วยการและประสานงานเรื่องเงินฌาปนกิจสงเคราะห์การรายงานผลการปฏิบัติงานของอสม. ให้แก่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเพื่อพิจารณาอนุมัติและส่งผลการปฏิบัติงานรายงานให้แก่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน ส่วนสิทธิประโยชน์ด้านการรักษาพยาบาลและอื่น ๆ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบในการประสานงานกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน 8) อสม. มีความต้องการให้สนับสนุนด้านวิชาการจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอและโรงพยาบาล และต้องการช่องทางกระบวนกรในการส่งเสริมสุขภาพกับสาธารณสุข เพื่อสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 9) ต้องการงบประมาณในการสนับสนุนการทำงานของอสม. ให้เพียงพอ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในพื้นที่ ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

พบว่า การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เป็นการออกแบบร่างรูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ฉบับที่ 1 โดยนำข้อมูลที่สังเคราะห์ได้จาก วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ผ่านกระบวนการระดมความคิดเห็นในเวทีเสวนา เวทีประชุม และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมาออกแบบเป็น “ร่างรูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ฉบับที่ 1” มีรายละเอียดของรูปแบบประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) หลักการ แนวคิด และ 4) เนื้อหา ซึ่งประกอบด้วยความจำเป็นของการปฏิบัติงานหลังการถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ใน 3 ด้าน คือ 1) การให้ความรู้ด้านวิชาการและการพัฒนาอสม. ด้วยการสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์จากองค์การบริหารส่วนตำบล และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อให้อสม. สามารถปฏิบัติงานในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การประสานงานและการส่งการงานด้านสาธารณสุข เป็นการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อใช้เป็นช่องทางในการแจ้งข้อมูลข่าวสารแก่อสม. ตำบลนาทราย และเป็นช่องทางในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาทราย องค์การบริหารส่วนตำบล และเครือข่ายภายนอก 3) สิทธิประโยชน์ของอสม. เป็นการจัดผู้รับผิดชอบงานของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ เพื่อดูแลสิทธิประโยชน์ของอสม. ตำบลนาทรายโดยตรง และจัดผู้รับผิดชอบงานของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ประสานงานโดยตรงในพื้นที่ เปิดความชัดเจนในการทำงาน

ทั้งนี้ รูปแบบในการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน มีองค์ประกอบของภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกเป็นองค์ประกอบสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ อสม. ตำบลนาทราย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาทราย องค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย และภาคีเครือข่ายอื่น ๆ เช่น โรงเรียน องค์กรชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันในการทำงานด้านสุขภาพและการสาธารณสุข อาทิ ผู้นำชุมชน ที่ต้องทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดสวัสดิการแก่อสม. ดังนั้น รูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน จะดำเนินการผ่าน “ศูนย์ประสานงานอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลนาทราย (ศปอต.นาทราย)” ซึ่งมีคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขตำบลนาทรายเป็นผู้ดำเนินการ

จากรูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ฉบับที่ 1 ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ที่จะทำการประเมินตรวจสอบในเบื้องต้นซึ่งได้ข้อเสนอแนะและทำการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องการกำหนดวันประชุมทุก ๆ เดือน เป็นกำหนดตามความคิดเห็นของที่ประชุม และอสม. ที่ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ให้ประธานอสม. เป็นผู้แจ้งข่าวสาร และให้เพิ่มเติมสิทธิประโยชน์ของอสม. พร้อมกับเพิ่มเติมโครงสร้างการปฏิบัติงาน 5 ด้านของอสม. และให้เพิ่มเติมความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างการปฏิบัติงาน รวมถึงให้เพิ่มคำว่า “คู่มือ” เพื่อใช้เรียกรูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน พร้อมกับปรับปรุงรูปแบบของคู่มือให้สวยงาม ทันสมัย

คู่มือรูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ฉบับสมบูรณ์ ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ 2) วัตถุประสงค์ 3) หลักการ แนวคิด 4) รูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ประกอบด้วย 4.1) การประสานงานและการสั่งการงานด้านสาธารณสุข 4.2) สิทธิประโยชน์และค่าป่วยการของอสม. ตำบลนาทราย ให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาทรายเป็นผู้เสนอ ประสานกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ตามรายงานการปฏิบัติงานใน 5 ด้าน คือ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสุขภาพ และการประสานงาน 4.3) การพัฒนาศักยภาพของ อสม. ใช้แนวทางของกระทรวงสาธารณสุขโดยมีสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และโรงพยาบาล เป็นหน่วยงานหลัก และเพิ่มการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย และองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

3. ประเมินผลรูปแบบการปฏิบัติงานของ อสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

พบว่า การประเมินรูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.27, S.D. = 0.30) และพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ความเหมาะสม ความถูกต้อง ความมีประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ต่อการนำไปใช้งานทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การประเมินผลรูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในพื้นที่ถ่ายโอน
ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน (n=112)

ข้อ	รูปแบบการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขร่วมกับ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน	ระดับการประเมิน		แปลผล
		Mean	S.D.	
1	ความเหมาะสม	4.12	0.30	มาก
2	ความถูกต้อง	4.28	0.39	มาก
3	ความมีประโยชน์	4.36	0.36	มาก
4	ความเป็นไปได้	4.32	0.36	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม		4.27	0.30	มาก

จากผลการประเมินระดับความพึงพอใจของอสม. ต่อรูปแบบการปฏิบัติงานของ อสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.79, S.D. = 0.68) และพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมในการปฏิบัติ ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม ด้านระยะเวลาในการปฏิบัติรูปแบบการพัฒนาการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ด้านการวัดและประเมินผล ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความพึงพอใจของอสม. ต่อรูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน (n=112)

ข้อ	หัวข้อประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		แปลผล
		Mean	S.D.	
1	ด้านการจัดกิจกรรมในการปฏิบัติ	3.74	0.66	มาก
2	ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม	3.73	0.73	มาก
3	ด้านระยะเวลาในการปฏิบัติรูปแบบการพัฒนาการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ	3.79	0.71	มาก
4	ด้านการวัดและประเมินผล	3.88	0.72	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		3.79	0.68	มาก

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้ พบว่า การประเมินรูปแบบการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ดังนี้ การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในพื้นที่ถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน มีองค์ประกอบของภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ อสม. ตำบลนาทราย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาทราย องค์การบริหาร

ส่วนตำบลนาทราย และภาคีเครือข่ายอื่น ๆ เช่น โรงเรียน องค์กรชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันในการทำงานด้านสุขภาพและการสาธารณสุข อาทิ ผู้นำชุมชนที่ต้องทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดสวัสดิการแก่สม. การรวมกลุ่มกันดังกล่าวสะท้อนถึงการบูรณาการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผล และการร่วมรับประโยชน์ ก่อเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการให้บริการประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ รุจิรา ตระกูลพัฑ์ และนิติรัตน์ พูลสวัสดิ์ (2565) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบูรณาการทีมป้องกันและแก้ไขปัญหาคovid-19 เชิงรุกในชุมชน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การทำงานในระดับนโยบายควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ พิจารณากฎหมายหรือระเบียบที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้เอื้อหรือส่งผลต่อการบูรณาการการทำงานเพื่อประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติและเป็นกลไกหรือแนวทางการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมถึงมีการปฏิรูประบบงบประมาณเชิงพื้นที่ ให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างเบ็ดเสร็จและมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุชาดา อินทรกำแหง ณ ราชสีมา, สมตระกูล ราศิริ และอิทธิรัตน์ ราศิริ (2564) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขไทย พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขไทย มีงานเฉพาะกิจที่เสริมบทบาทหน้าที่ที่ต้องบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้เมื่อพิจารณารายด้านของรูปแบบการปฏิบัติงานของ อสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในพื้นที่ถ่ายโอนในองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน พบว่า ความมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสะท้อนได้ว่ารูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. มีคู่มือการดำเนินงานที่เข้าใจง่ายจึงเกิดประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน ทำให้ผู้ใช้งานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ทั้งการติดต่อประสานงาน การให้บริการแก่ประชาชนที่ทั่วถึง และรูปแบบการปฏิบัติงานนี้ จะช่วยสร้างความเข้าใจของแนวทางวิธีการในการรักษาสิทธิประโยชน์และการเบิกจ่ายค่าป่วยการของอสม. ได้อย่างถูกต้อง

ในส่วนของการประเมินผลความพึงพอใจต่อรูปแบบการปฏิบัติงานของอสม. ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในพื้นที่ถ่ายโอนในองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน พบว่า ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุดซึ่งพบว่า รูปแบบนี้ทำให้อสม. มีความสนใจเรียนรู้ในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น และช่วยให้ปฏิบัติงานร่วมกับสาธารณสุขอำเภอได้ดีขึ้น ดังนั้น รูปแบบการปฏิบัตินี้ได้สร้างแรงจูงใจต่อการปฏิบัติงานของอสม. ให้รับรู้ถึงบทบาทของตนเอง เพื่อสามารถปฏิบัติงานได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ยุทธนา แยมคาย (2561) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีผลทางบวกต่อการปฏิบัติงาน

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ด้านการปฏิบัติงาน รูปแบบฯ นี้เป็นแนวทางประสานงานอสม. ในพื้นที่ถ่ายโอนไปหน่วยบริการในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด รวมไปถึงรูปแบบในการปฏิบัติงานและการส่งรายงานผลการปฏิบัติงานของอสม.

2. ด้านการบริหาร รูปแบบฯ นี้เป็นแนวทางรูปแบบบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลของกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ อสม. และบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการทำงานของบุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่ถ่ายโอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการดำเนินการศึกษาผลการใช้รูปแบบฯ ในระยะยาว 6 เดือน เพื่อประเมินความยั่งยืนของรูปแบบฯ และควรศึกษาการใช้รูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นนี้กับอสม. ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2557). *ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2555 พร้อมด้วยกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน*. นนทบุรี: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- พงศกร ตันติวรังกูร. (2565). *รายงานการจ่ายเงินสวัสดิการรายบุคคล*. ลำพูน : สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ.
- ยุทธนา แยกคาย. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย. *วารสารวิจัยการพยาบาลและสุขภาพ*, 19(3), 145-155.
- รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. (2548). *การพัฒนาแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รุจิรา ตระกูลพั และนิติรัตน์ พูลสวัสดิ์. (2565). การพัฒนารูปแบบการบูรณาการทีมป้องกันและแก้ไขปัญหาคovid-19 เชิงรุกในชุมชนกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 จังหวัดนครราชสีมา*, 28(2), 62-70.
- วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์. (2547). *การพัฒนาแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ศูนย์พัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2566). ประกาศกระทรวงสาธารณสุข “เรื่อง สิทธิได้รับเงินค่าป่วยการในการปฏิบัติหน้าที่ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2566”. *วารสารสาธารณสุขมูลฐาน (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)*, 38(1), 13-15.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). *แนวทางการดำเนินการถ่ายโอนภารกิจ สถานื่อนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด*. กรุงเทพมหานคร: สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.

สุชาดา อินทรกำแหง ณ ราชสีมา, สมตระกูล ราศิริ และจิตรีรัตน์ ราศิริ. (2564). บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนาด้านสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา*, 7(2), 80-97.

อุทุมพร จามรมาน. (2545). 9 ขั้นตอนการทำประกันคุณภาพการศึกษาที่ครบวงจร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
พินนี้.

Stufflebeam, D.L. (1983) *The CIPP model for program evaluation*. In: Madaus, F.F., Scriven, M. and Stufflebeam D.L., Eds., *Evaluation Models: Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation*, Kluwer, Norwell, 117-141.